

การประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

The Evaluation of the Program in Nursing Specialty in Nurse Practitioner
(Primary Medical Care), The Royal Thai Army Nursing College

บทความวิจัย

เบญจมาศ บุญรับพ่าย* พรณี ปานเทวัญ**
อายุพร ประสิทธิ์เวชชากร** กุณนที พุ่มสงวน**
อารีย์ เสนีย์** องค์กร ประจันเขตต์**

Benjamas Boonrubpayap, R.N., M.S.N.,* Pannee Pantaewan, R.N., M.S., Dr.P.H.,**
Ayuporn Prasittivatechakool, R.N., M.S.,** Kunnatee Pumsanguan, R.N., M.S.N., Ph.D.,**
Aree Saneey, R.N., M.P.H.,** Ong-on Prajankett, R.N., M.S.N.**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าศึกษาและการเรียนการสอนในหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางและเพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการเรียนการสอน และผลผลิตของหลักสูตรการประเมินหลักสูตร เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 5 จำนวน 151 คน โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน มีอายุเฉลี่ย 41.35 ปี (อายุมากที่สุด = 47 ปี, น้อยที่สุด = 28 ปี) จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 61.94 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 57.52 ทำงานในตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพร้อยละ 46.02 โดยร้อยละ 39.82 เป็นพยาบาลหน่วยบริการสุขภาพปฐมภูมิ หลังจบการศึกษาได้ปฏิบัติงานการดูแลสุขภาพชุมชนด้านการส่งเสริมป้องกันโรคมามากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติการจัดกระทำประวัติและประเมินสภาพร่างกาย วินิจฉัยและรักษาพยาบาล รวมทั้งการให้ยาผู้มาใช้บริการได้ในระดับดี สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$) อาจารย์มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.54$) ในด้านการพัฒนาตนเองกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่องานพยาบาลเวชปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.59$)

ผลการศึกษาค้นคว้าแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับดี สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนมาได้เป็นอย่างดี และควรเพิ่มการจัดการเรียนการสอนในหัวข้อการใช้ยาโดยเฉพาะยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ กฎหมายวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับพยาบาลเวชปฏิบัติ การจัดการฐานข้อมูลสุขภาพชุมชน การแพทย์ทางเลือก และควรมีการจัดอบรมหลักสูตรฟื้นฟูทางวิชาการสำหรับพยาบาลเวชปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ที่ทันสมัยสอดคล้องกับปัญหาด้านสุขภาพและความต้องการของสังคม

คำสำคัญ : การประเมินหลักสูตร, การพยาบาลเฉพาะทาง, เวชปฏิบัติทั่วไป

Corresponding Author: *พันเอกหญิง อาจารย์หัวหน้าภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก; Head of Community Nursing Department, The Royal Thai Army Nursing College, E-mail: bboonrubpayap@yahoo.com

**อาจารย์พยาบาลภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

Abstract

The research is evaluation research aimed to study about opinions on admission and teaching-learning activities of the program in nursing specialty in nurse practitioner (primary medical care). The researchers also focused on evaluating contexts, input, teaching-learning process and output of the program. Data were collected from 151 graduates of the program in nursing specialty in nurse practitioner (primary medical care) from class 1 to 5. The closed-ended and opened-ended questionnaires were used.

The research results found that samples were 113 graduates. The average age was 41.35 years old, ranging from 28 to 47. The highest educational level was bachelor degree (61.94%). Most of the samples worked in Bangkok area (57.52%), and worked in the position of registered nurse (46.02%). 39.82% of the samples worked as a nurse in primary care unit. After completing the program, the samples provided health care in the field of health promotion and disease prevention ($\bar{X}$ = 4.65). The samples presented skills included history taking, health assessment, differential diagnosis and intervention, as well as drug administration to the clients in a good level and apply knowledge to practice at the most ($\bar{X}$ = 4.38). The opinions on the instructors about having knowledge and capability in the interested subjects were in a good level ($\bar{X}$ = 4.54). For the self-developing, the samples had good attitude towards nurse practitioner ($\bar{X}$ = 4.59).

The results showed that the samples had opinions on the program and teaching-learning activities in a good level and could apply knowledge to practice very well. Also, the Program in Nursing Specialty in Nurse Practitioner should add more topics about drug use, especially drugs in National List of Essential Medicines, professional law related to nurse practitioner, database management in community health, alternative medicine should be included. The refresher course training for nurse practitioner is recommended in order to improve knowledge significant to health problems and social need.

Keywords: The Evaluation of the Program, Nursing Specialty, Nurse Practitioner

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมไทยพยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือหมออนามัย มีบทบาทในด้านการรักษาโรคเบื้องต้นมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานอนามัยศูนย์บริการสาธารณสุข และโรงพยาบาลชุมชน จะทำหน้าที่ตรวจรักษาโรค และจ่ายยารักษาโรคขั้นต้น โดยใช้ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และส่งต่อผู้ป่วยที่มีปัญหาซับซ้อนภายหลังมีนโยบายสำคัญในการปฏิรูประบบสุขภาพ คือ มุ่งพัฒนาบริการสาธารณสุขในระดับปฐมภูมิให้เข้มแข็ง เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถได้รับการบริการขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ให้สามารถดูแลตนเองให้มีสุขภาพดี ป้องกันการเกิดความเจ็บป่วยและการเกิดโรค ดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วยได้ มีการพัฒนาหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ซึ่งต้องการพยาบาลเวชปฏิบัติจำนวนมากไปอยู่ประจำ เพื่อทำหน้าที่ตรวจรักษาโรคเบื้องต้น จึงเกิดปัญหาขาดแคลนบุคลากรสาขานี้

อย่างมาก ในช่วงแรกจึงมีการนำพยาบาลจากโรงพยาบาลไปปฏิบัติงานแทน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพยาบาลที่จบใหม่หรือมีอายุน้อย และไม่เคยผ่านการอบรมเป็นพยาบาลเวชปฏิบัติมาก่อน มีบางส่วนได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมฟื้นฟูความรู้ด้านการรักษาโรคเบื้องต้น (ช่วง 3 - 5 วัน) ซึ่งมีหลาย ๆ หน่วยงานได้จัดขึ้น แต่โดยภาพรวมแล้วยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาคุณภาพบริการ ด้านการรักษายาพยาบาลของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ สภาการพยาบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของพยาบาลเวชปฏิบัติ จึงได้กำหนดทิศทางการพัฒนาศักยภาพพยาบาลเวชปฏิบัติขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ซึ่งเป็นบริการขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิเข้าถึงอย่างเสมอภาค จึงได้ออกข้อกำหนดการรักษาโรคเบื้องต้นของพยาบาล และจัดทำหลักสูตรพยาบาลเวชปฏิบัติระยะสั้น 4 เดือน และระดับปริญญาโท ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ที่กำหนดให้การประกอบวิชาชีพ

การพยาบาลครอบคลุมการรักษาโรคเบื้องต้น และการให้
ภูมิคุ้มกันโรคตามที่ปรากฏในมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติ
วิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2540 เพื่อพัฒนา
คุณภาพการพยาบาลและความปลอดภัยของผู้รับบริการ

วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก เป็นสถาบันการศึกษา
ของกองทัพบกซึ่งมีปรัชญาในการผลิตและพัฒนาบุคลากร
ทางการพยาบาลให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ มีการพัฒนา
ตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ได้เห็นความสำคัญของการ
รักษาโรคเบื้องต้นสำหรับพยาบาล เพื่อสนองต่อนโยบายการ
ปฏิรูประบบสุขภาพ จึงได้เปิดหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง
สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) มีระยะเวลาศึกษา
16 สัปดาห์ มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 16 หน่วยกิต
เป็นภาคทฤษฎี 10 หน่วยกิต และภาคปฏิบัติ 6 หน่วยกิต โดย
มีการจัดเนื้อหารายวิชาให้มีความสอดคล้องกับทิศทางการ
พัฒนาศักยภาพพยาบาลเวชปฏิบัติตามที่สภาการพยาบาล
กำหนด และปรับปรุงแบบการฝึกปฏิบัติการรักษาโรคเบื้องต้น
ให้ได้รับประสบการณ์ตรงตามวัตถุประสงค์หลักสูตร (วิทยาลัย
พยาบาลกองทัพบก, 2548) การจัดการศึกษาที่จะให้บรรลุ
เป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยหลักสูตรเป็นเครื่องมือ ซึ่งคุณภาพของ
การจัดการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของหลักสูตร หลักสูตร
จึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษา เพราะหลักสูตร
เป็นแนวทางในการให้การศึกษา ให้วิชาความรู้ การถ่ายทอด
วัฒนธรรม ค่านิยม และการสร้างเสริมความเจริญเติบโตสมบูรณ์
ทางกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ดังนั้นหลักสูตรที่มีคุณภาพ
ควรเป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะ
นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ ซึ่งการจัด
หลักสูตรให้สอดคล้องกับการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง
ดังกล่าวจำเป็นต้องมีการประเมินหลักสูตรที่ใช้อยู่เดิมว่าควร
มีข้อควรปรับปรุงด้านต่าง ๆ ประการใด ไม่ว่าจะเป็นความ
สามารถในด้านการพยาบาลทั่วไป การพยาบาลทางทหารและ
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งความเป็นพยาบาลเวชปฏิบัติ
ที่ดี จากการจัดหลักสูตรและการใช้หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะ
ทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) ของวิทยาลัย
พยาบาลกองทัพบก ตั้งแต่รุ่นที่ 1 จนถึงรุ่นที่ 5 ซึ่งได้ดำเนินการ
ใช้ไปจนครบวงจร แต่ยังไม่ได้มีการประเมินหลักสูตรก่อน
การปรับปรุงหลักสูตรใหม่และมีแผนที่จะเปิดหลักสูตรนี้ในปี
พ.ศ. 2556 ต่อไป ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน วิทยาลัย

พยาบาลกองทัพบกจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร
การพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรค
เบื้องต้น) โดยมีการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบนำผลการ
ประเมินมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ธารัง บัวศรี, 2542) และ
เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของบริบท
ทางสังคม การเมือง เทคโนโลยีของสังคมโลก การประเมิน
หลักสูตรจำเป็นต้องมีการประเมินให้ครบทั้งด้านบริบท ด้าน
ปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ตามรูปแบบ
การประเมินผล Phi Delta Kappa หรือที่เรียกทั่วไปว่า
แบบจำลองซิปป์ (CIPP Model) ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึง
ได้ใช้แบบจำลองซิปป์ (CIPP Model) ในการศึกษาวิจัยการ
ประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป
(การรักษาโรคเบื้องต้น) ของวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก
โดยมีเป้าหมายเพื่อผลิตพยาบาลที่ดีมีความรู้ความสามารถ
มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ มีสมรรถนะของพยาบาล
เวชปฏิบัติตามที่สภาการพยาบาลกำหนด มีประสิทธิภาพและ
เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าศึกษา
และการเรียนการสอนในหลักสูตร
2. เพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ
จัดการเรียนการสอน และผลผลิตของหลักสูตรการพยาบาล
เฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น)
รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 5 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation
Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้สำเร็จการ
ศึกษาในหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป
(การรักษาโรคเบื้องต้น) รุ่นที่ 1 - 5 จากวิทยาลัยพยาบาล
กองทัพบก

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง คือ
ผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขา
เวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) รุ่นที่ 1 - 5 ปีงบประมาณ
2548 ถึง 2552 จำนวน 151 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน 5 ชุด ดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าศึกษา ในหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติ (การรักษารอคเบื้องต้น) รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 5 ที่ใช้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุผลที่เข้ารับการศึกษ สิ่งที่คาดหวัง เนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้และความพร้อมในการเข้าศึกษา เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เก็บข้อมูลในสัปดาห์แรกของการศึกษา

2. แบบประเมินผลการจัดการเรียนการสอน รายวิชา ประเมินด้านความพร้อมของตนเอง วัตถุประสงค์ของรายวิชา การจัดการเรียนการสอน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. แบบประเมินความคิดเห็นนายทหารนักเรียน หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น) ประเมินด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการเรียนการสอน และผลผลิต แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลในสัปดาห์สุดท้ายของการศึกษา

4. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน ประเมินด้านทักษะการรักษารอคเบื้องต้น และบุคลิกภาพ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

โดยแบบสอบถามทั้งหมดผ่านการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย

2. คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามวันเวลาที่กำหนด

3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

4. คณะผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมในการทำวิจัย และสิทธิของผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยอธิบาย

วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย ถามความสมัครใจของนายทหารนักเรียนทุกคนในการเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงว่า การทำวิจัยในครั้งนี้ข้อมูลนี้จะเก็บไว้เป็นความลับ ไม่ส่งผลเสียหายใด ๆ แก่ผู้เข้าร่วมทำการวิจัยทั้งสิ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินค่า โดยหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน ส่วนใหญ่จบการศึกษารุ่นที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 25.66 อายุเฉลี่ย 41.35 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 61.95 ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 57.52) สำหรับพื้นที่ต่างจังหวัด (ร้อยละ 42.48) ปฏิบัติหน้าที่ใน PCU โรงพยาบาลค่ายมากที่สุด ส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพจำนวน 52 คน (ร้อยละ 46.02) ลักษณะงานที่ปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นพยาบาลหน่วยบริการสุขภาพปทุมธานี 45 คน (ร้อยละ 39.82) และได้ปฏิบัติงานในบทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติ 106 คน โดยทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาด้านมากที่สุด 67 คน รองลงมาคือ การตรวจรักษารอคเบื้องต้น 60 คน

ผลการปฏิบัติงานหลังจากจบการศึกษาจากหลักสูตรในการดำเนินงานการตรวจรักษารอคเบื้องต้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำเนินงานเกี่ยวกับการซักประวัติและประเมินสภาพร่างกายมากที่สุด รองลงมาดำเนินงานด้านการวินิจฉัยโรคและการรักษารอคเบื้องต้น นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 คน ได้ทำหน้าที่ควบคุมและดูแลสุขภาพส่งต่อผู้ต้องขังที่ย้ายเรือนจำ และพยาบาลสนามระงับเหตุการณ์จลาจลในเรือนจำจำนวน 1 คน

การพัฒนาศักยภาพตนเองที่ผ่านมาในรอบ 1 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 78.77 มีการพัฒนาศักยภาพตนเองที่ผ่านมาในรอบ 1 ปี โดยเข้าร่วมประชุมวิชาการมากที่สุด 55 คน (ร้อยละ 61.80) รองลงมาเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 35.96 ของผู้ที่เคยพัฒนาศักยภาพตนเองที่ผ่านมาในรอบ 1 ปี

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อการศึกษาในหลักสูตรโดยรวม

ด้าน	มากที่สุด (คน)	มาก (คน)	ปานกลาง (คน)	น้อย (คน)	น้อยที่สุด (คน)	Mean	SD
1. หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	38	50	22	3	-	4.26	0.70
2. อาจารย์ผู้สอน	47	57	9	-	-	4.32	0.64
3. สิ่งอำนวยความสะดวก	35	47	18	9	4	4.13	0.77
4. การพัฒนาตนเอง	57	47	9	-	-	4.47	0.64

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นที่มีต่อการศึกษาในหลักสูตรโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาตนเองมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 (S.D. = 0.64) สำหรับด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งอาจารย์ผู้สอนมีการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีเช่นเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกน้อยที่สุดเท่ากับ 4.13 (S.D. = 0.77)

ในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยรายข้ออยู่ในระดับดี โดยสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานมากที่สุด 52 คน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 (S.D. = 0.69) รองลงมาคือ เนื้อหาแต่ละวิชาสอดคล้องกับหลักสูตรและวัตถุประสงค์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 (S.D. = 0.58) และมีความคิดเห็นด้านแหล่งฝึกปฏิบัติงานและการจัดกลุ่มในการฝึกงานมีความเหมาะสมน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 (S.D. = 0.73)

ในด้านอาจารย์ผู้สอนโดยภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับดี โดยประเมินว่าอาจารย์มีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนมากที่สุด 65 คน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 (S.D. = 0.67) รองลงมาคือ มีลักษณะการสอนแสดงถึงการเตรียมสอนมาเป็นอย่างดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 (S.D. = 0.58) ซึ่งใกล้เคียงกับการตรงต่อเวลาในการสอนที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 (S.D. = 0.53)

ในด้านการพัฒนาตนเองพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่องานพยาบาลเวชปฏิบัติมากที่สุด 69 คน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 (S.D. = 0.62) รองลงมาคือ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานเวชปฏิบัติ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 (S.D. = 0.62) มีความรู้ความมั่นใจในการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปพัฒนางานด้านเวชปฏิบัติทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47

(S.D. = 0.62) สำหรับด้านความคิดเห็นที่มีค่านี้น้อยที่สุด คือ ได้พัฒนาทักษะการวิเคราะห์และการใช้เหตุผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 (S.D. = 0.89)

การอภิปรายผล

ผลการประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า ผลการปฏิบัติงาน หลังจบการศึกษาจากหลักสูตร

1. การประเมินบริบทและปัจจัยนำเข้า

กลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาศึกษาจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี และเคยมีประสบการณ์โดยตรงหรือทำงานที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) มาบ้างแล้ว ทำให้ผลการประเมินในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับดี ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และมีความมั่นใจมากขึ้นในการปฏิบัติงานด้านเวชปฏิบัติ รวมทั้งสามารถทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของอายุพร ประสิทธิ์เวชชากร และคณะ (2549) ในการประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) รุ่นที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก โดยพบว่า ด้านคุณสมบัติของนายทหารนักเรียนก่อนเข้ารับการศึกษ ส่วนใหญ่มีความพร้อมทั้งในด้านวิสัยทัศน์และคุณวุฒิ นายทหารนักเรียนทั้งหมดจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานมา 15 - 25 ปี ประสบการณ์ทำงานมีความสำคัญกับการเป็นพยาบาลเวชปฏิบัติ เนื่องจากการเรียนต้องอาศัยทักษะไม่ว่าจะเป็นการตรวจร่างกาย การซักประวัติ และความรู้เกี่ยวกับโรค ประสบการณ์จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถให้การวินิจฉัยการรักษาเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง

2. ผลการปฏิบัติงานหลังจบการศึกษาจากหลักสูตร

2.1 ด้านเวชปฏิบัติทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 46.02 ทำงานในตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ โดยลักษณะงานที่ปฏิบัติเป็นพยาบาลหน่วยบริการสุขภาพปฐมภูมิ ร้อยละ 39.82 โดยร้อยละ 93.81 ปฏิบัติงานในบทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติ ทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาด้านมากที่สุด รองลงมา คือการตรวจรักษาโรคเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างบางรายยังปฏิบัติงานในหน่วยรักษาพยาบาลที่มีแพทย์ประจำ และมีจำนวนผู้ป่วยไม่มาก รวมทั้งตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบันซึ่งทำหน้าที่ผู้บริหารหรือไม่ได้ปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ ทำให้บทบาทด้านการตรวจรักษาโรคไม่ได้กระทำเท่าที่ควร จึงกระทำบทบาทด้านการให้คำแนะนำปรึกษามากที่สุด

2.2 ด้านการดำเนินงานการตรวจรักษาโรคเบื้องต้นและงานการดูแลสุขภาพชุมชน

ผลการปฏิบัติงานหลังจากจบการศึกษาจากหลักสูตร ในการดำเนินงานการตรวจรักษาโรคเบื้องต้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำเนินงานเกี่ยวกับการซักประวัติและประเมินสภาพร่างกายมากที่สุด ($\bar{X} = 3.62$) โดยสอดคล้องกับการศึกษาของกาญจนา จันทน์ไทย และคณะ (2548) ที่พบว่า วิชาปฏิบัติการรักษาโรคเบื้องต้นและการสร้างเสริมสุขภาพ มีความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติได้มุ่งเน้นให้กลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติตามบทบาทของพยาบาลเวชปฏิบัติ ฝึกทักษะการซักประวัติ การตรวจร่างกาย การวินิจฉัยแยกโรค การรักษาพยาบาล การส่งต่อ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค และการทำหัตถการ (วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก, 2548) จึงส่งผลให้นายทหารนักเรียนมีความรู้/ประสบการณ์ทางการพยาบาลเวชปฏิบัติเพิ่มสูงขึ้นและสามารถนำไปใช้ได้จริง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคาดหวังในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานได้จริง ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีความสามารถและทักษะด้านการรักษาโรคเบื้องต้นในระดับดี สามารถซักประวัติและวินิจฉัยโรคได้ (Jones, 1997)

3. ด้านความคิดเห็นที่มีต่อการศึกษาในหลักสูตรโดยรวม

ในด้านนี้อยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมากทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอน โดยมีความคิดเห็นในด้านการพัฒนาตนเองมากที่สุด ($\bar{X} = 4.47$) ซึ่งสอดคล้องกับ

การศึกษาของอายุพร ประสิทธิ์เวชชากร และคณะ (2549) พบว่า ค่าคะแนนความคิดเห็นของนายทหารนักเรียนเกี่ยวกับบริบทโครงสร้างหลักสูตรด้านวัตถุประสงค์แต่ละรายวิชา มีความเหมาะสมโดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านปรัชญาของหลักสูตรมีความเหมาะสม เช่นเดียวกับกับกาญจนา จันทน์ไทย และคณะ (2548) ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น) วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2547 พบว่าการประเมินหลักสูตรด้านบริบท ได้แก่ โครงสร้างของหลักสูตร ผู้อบรมและผู้รับผิดชอบวิชาเห็นว่าเหมาะสมจำนวนร้อยละ 100 ปัจจัยนำเข้าด้านทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้คะแนนสูงสุด ได้แก่ สื่อทัศนูปกรณ์ การประเมินหลักสูตรด้านกระบวนการ ได้แก่ การประเมินการสอนของอาจารย์ผู้สอนพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีถึงดีมาก รวมทั้งการประเมินการจัดการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสม

ส่วนในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานมากที่สุด 52 คน ($\bar{X} = 4.38$) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของกัลยา ไผ่เกาะ และคณะ (2550) พบว่า ด้านข้อสอบตรงตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาการสอน มีความเหมาะสมในระดับมาก และคะแนนสูงเป็นอันดับที่สาม ($\bar{X} = 4.04$) ทั้งนี้ หลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งได้มีการวัดและประเมินผล การเรียน โดยวัดจากความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง ในการสอบทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ การประเมินผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน การสอบข้อเขียน การทำรายงานและการนำเสนอ การสอบภาคปฏิบัติ OSCE โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการวัดและประเมินผลทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งผู้สอนและผู้เรียน

สำหรับด้านอาจารย์ผู้สอน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนทั้งหมดสำเร็จการศึกษาขั้นต่ำคือระดับปริญญาโท และได้รับประกาศนียบัตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไปโดยตรง มีประสบการณ์สอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติอย่างน้อย 1 ปี และมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองในเรื่องความรู้ความสามารถตลอดเวลา โดยการเข้าร่วมอบรม และประชุมวิชาการจากหน่วยงานต่าง ๆ จึงได้รับการประเมินผลว่าการสอนอยู่ในระดับดีมาก สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ

กัลยา ไม้เกาะ และคณะ. (2550) ในด้านความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน พบว่าส่วนใหญ่พึงพอใจการสอนของอาจารย์ ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าอาจารย์ที่มาทำการสอนเป็นอาจารย์ที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีประสบการณ์สูง และได้วุฒิบัตร/อนุปริญญา ด้านการพยาบาลเวชปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ จึงมีความรู้ ความชำนาญ และถ่ายทอดวิชาการได้ดี

นอกจากนี้ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองที่ผ่านมาในรอบ 1 ปี นายทหารนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่องานพยาบาลเวชปฏิบัติมากที่สุด โดยเข้าร่วมประชุมวิชาการมากที่สุด ร้อยละ 48.67 รองลงมาเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ ร้อยละ 28.31 สอดคล้องกับผลการศึกษาของนางพิมล นิมิตรอนันท์ และคณะ (2550) พบว่า เมื่อติดตามหลังสำเร็จการศึกษา 2 ปี พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกดีต่อการเรียนรู้ของตนเอง คิดว่าได้พัฒนาดตนเอง และยังกลับมาฟื้นฟูความรู้อย่างต่อเนื่องเมื่อรับทราบการประชาสัมพันธ์ฟื้นฟูความรู้เกี่ยวกับการพยาบาลเวชปฏิบัติ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในส่วนของ “ตนเอง” คือ ผู้เรียน นับเป็นปัจจัยนำเข้าที่สำคัญของระบบการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียนที่มีศักยภาพทางสติปัญญา มีการเตรียมพร้อมที่ดีจะเป็นผู้เรียนที่มีคุณภาพ (ประนอม โอทกานนท์, 2543)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. ควรเปิดหลักสูตรอบรมฟื้นฟูสำหรับนายทหารนักเรียนที่จบหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น) รุ่นที่ 1 - 5 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของพยาบาลเวชปฏิบัติให้มีความรู้ที่ทันสมัย

2. ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผน ปรับปรุงการพัฒนาหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น) ในด้านต่าง ๆ เช่น เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ กฎหมายวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับพยาบาลเวชปฏิบัติให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา จันทน์ไทย. (2548). *การประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น)* วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี : วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า.

กัลยา ไม้เกาะ และคณะ. (2550). *การประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป การรักษารอคเบื้องต้น. รุ่นที่ 2* วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก.

ธารัง บัวศรี. (2532). *ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.

นางพิมล นิมิตรอนันท์ และคณะ. (2550). *การประเมินกระบวนการเรียนรู้และสมรรถนะการพยาบาลปฐมภูมิในผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรสำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการพยาบาลปฐมภูมิ รุ่นที่ 1* วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก.

ประนอม โอทกานนท์. (2543). *การประกันคุณภาพการศึกษา สาขาพยาบาลศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี อ่อนศรี, แอน ไทยอุดม และผกากรอง ประทุมแก้ว. (2556). *การประเมินหลักสูตรพยาบาลกัญชีฟ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า. วารสารพยาบาลทหารบก. 14(3) : 125-132.*

วาสนา นัยพัฒน์. (2548). *การประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการบริหารการพยาบาล รุ่นที่ 3* วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. *วารสารพยาบาลทหารบก. 6(2); 42-45.*

วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. (2548). *หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษารอคเบื้องต้น)*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก กรมแพทย์ทหารบก.

อายุพร ประสิทธิ์เวชชากร และคณะ. (2549). *การประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป การรักษารอคเบื้องต้น. รุ่นที่ 1* วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก.

Jones, B. (1997). *Advanced practice nurses education roles trends*. Massachusetts: Sudburg.

McNeil, J. (1995). *Curriculum: The Teacher's Initiative*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.